Спеціалізованій вченій раді Д 35.051.01
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ВІДГУК
офіційного опонента
Рожка Олександра Дмитровича на дисертаційну роботу
Дропи Ярослава Богдановича на тему:
“Фінансові ресурси розвитку національної економіки України”,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Детальне ознайомлення з дисертацією та авторефератом Я.Б. Дропи дає змогу сформулювати наступні висновки щодо актуальності, логічності структури, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дисертаційної роботи, результати якої подані до захисту.

Актуальність обраної теми дослідження

Вибір європейського шляху соціально-економічного розвитку та реалізація євроінтеграційних прагнень українського суспільства першочергово потребують активізації темпів розвитку національної економіки. Її розвиток можливий лише за умови диверсифікації використання фінансових ресурсів, розширення джерел їх формування та досягнення оптимальної структури за одночасного забезпечення високого рівня конкурентоспроможності. Вирішення окреслених проблем передбачає необхідність розроблення дієвого наукового-методичного інструментарію їх дослідження й формування на цій основі відповідних стратегічних напрямів й пріоритетів їх формування і використання.

Актуальність дисертаційної роботи Я.Б. Дропи пов’язана із необхідністю адаптувати в умовах сучасних викликів теорію й методологію до розв’язання існуючих проблем акумулювання фінансових ресурсів в Україні із застосуванням інструментів фінансової політики держави. Робота містить ґрунтовний аналіз

Загальна канцелярія
ЛНУ імені Івана Франка
Вхідний № 46
15 01 2018 р.

надбань економічної науки в зазначеному контексті та оригінальні пропозиції автора щодо поглиблення теоретико-методологічних засад сучасними інструментами аналізу процесу формування й використання фінансових ресурсів в Україні.

Дисертація є системним дослідженням важливої наукової проблеми та актуальна як за задумом, так і за поставленими у ній завданнями, в якій автор досягає мети – поглиблення теоретичних основ та розроблення методологічних положень і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів національної економіки в умовах глобалізації.

Рівень достовірності й обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Автором для досягнення поставленої мети проведене ретельне вивчення та узагальнення значного обсягу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел з досліджуваної проблематики. Це дало змогу Я.Б. Дропі визначити дискусійні аспекти обраної теми та окреслити новий напрям для власних наукових пошуків. Здобувач підтверджує чіткість сформульованої мети, завдань, об'єкта і предмета дисертаційної роботи. Висновки за розділами дисертації логічно пов'язують концептуальні положення підходів до аналізу й обґрунтування пріоритетів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами в Україні в контексті забезпечення цілей економічного зростання та розвитку.

Наукові розробки автора ґрунтуються на теоретичних здобутках сучасної економічної науки, комплексному використанні загальнонаукових методів пізнання. Дисертант коректно оцінює опубліковані праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також дискусійні проблеми й матеріали з проблем формування фінансових ресурсів. У роботі логічно розкрито поставлені завдання дослідження, що свідчить про досягнення обраної мети й завершеність опрацювання

досліджуваної проблеми.

Зміст дисертації є обґрунтованим та достовірним за науковими положеннями, сформульованими висновками та рекомендаціями, в основі яких надбання теорії та методології фінансової науки, методи наукового пошуку та обґрунтування нових рішень, а також власні науково-аналітичних розробки дисертанта. Результати наукових досліджень, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є складовою науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка за темою "Формування фінансового потенціалу національної економіки" (державний реєстраційний номер 0116U001677), а також "Фінансові стратегії розвитку економіки України" (державний реєстраційний номер 0112U004029).

Проведений аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній рівень обґрунтованості наукових положень та рекомендацій, що містяться у роботі і виносяться здобувачем на захист. Наукові положення, викладені у роботі, а також сформульовані висновки і пропозиції є достатньо обґрунтованими та достовірними. Достовірність результатів дослідження підтверджують високий рівень їхнього теоретичного обґрунтування та впровадження у практику і навчальний процес, апробація на науково-практичних конференціях, опубліковані праці автора.

Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота Я.Б. Дропи містить сукупність теоретико-методологічних положень, висновків і рекомендацій, які становлять наукову новизну і свідчать про особистий внесок автора у розвиток теорії та практики фінансової політики в частині формування й використання фінансових ресурсів розвитку вітчизняної економіки в умовах трансформаційних змін та глобалізаційних процесів.

З-поміж основних наукових результатів, які становлять особистий внесок дисертанта, можна виділити такі:

1. Автором сформульовано теоретичну концепцію управління фінансовими ресурсами суб'єктів національної економіки у процесі забезпечення її розвитку, яка включає мету (підвищення рівня відповідності обсягів і структури фінансових ресурсів потребам розвитку господарської системи), завдання (формування необхідного обсягу капіталу, раціональне його використання, зростання доходів населення тощо), принципи (цільової спрямованості, своєчасності, збалансованості, ефективності), етапи реалізації та очікувані результати (зростання валового внутрішнього продукту, добробуту населення, забезпечення макроекономічної стабільності) (с. 429-445). Сформульована концепція дає змогу узгодити послідовність управління фінансовими ресурсами суб'єктів економіки та запропонувати напрями поліпшення їхньої взаємодії.

2. Розроблено методологічний інструментарій управління фінансовими ресурсами національної економіки, який охоплює сукупність взаємопов'язаних елементів на рівні держави, суб'єктів господарювання й домашніх господарств та дає змогу визначити головні соціально-економічні замовлення, потреби (мотиви), способи формування, виконання, аналізу і контролю за досягненням цілей та конкретизувати очікувані результати (с. 113-129).

3. Побудовано за допомогою матричного методу моделі факторного впливу на рентабельність капіталу та оборотність фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, які дають змогу оцінити вплив таких чинників: прибутковість і завантаженість оборотних засобів у сфері виробництва, оборотність дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською, зіставлення кредиторської заборгованості та позикових оборотних коштів, фінансового ризику, забезпечення власним оборотним капіталом, мобільність й оборотність поточних активів,

ліквідність і платоспроможність, структури зобов'язань та капіталу, самофінансування й мобільність необоротних активів (с. 321-330).

4. Удосконалено підходи до визначення поняття "фінансові ресурси" на рівні окремих суб'єктів та економіки загалом: 1) національної економіки (як вартісне вираження джерел формування майна (активів) держави, суб'єктів господарювання та домашніх господарств, що мають фондовий та нефондовий характер, формуються у процесі розподілу та перерозподілу ВВП і національного багатства, використовуються для задоволення потреб виробництва та соціально-економічного розвитку суспільства); 2) держави (як вартісне вираження джерел утворення її майна, що формується у процесі мобілізації частини доходів суб'єктів фінансової системи або перебуває в розпорядженні держави на правах власності і слугує для забезпечення виконання покладених на неї функцій); 3) суб'єктів господарювання (як вартісне вираження джерел формування активів (оборотних та необоротних), необхідних для забезпечення виробничої діяльності, виконання фінансових зобов'язань, пошуку можливостей подальшого зміцнення їхньої матеріально-технічної бази та соціального розвитку); 4) домогосподарств (як сукупність вартісного вираження джерел формування особистого майна, необхідного для забезпечення життєдіяльності, виконання фінансових зобов'язань, зростання добробуту, відтворення та подальшого соціально-економічного розвитку родини (сім'ї)). (с. 45, 49, 61-62, 69).

5. Розширено критерії класифікації інструментів залучення фінансових ресурсів (за ознакою рівноправності учасників, приналежності до суб'єктів фінансової системи та характером прав (зобов'язань), що виникають після їхньої реалізації), що дало змогу конкретизувати способи залучення коштів підприємствами, населенням та державою (с. 149-150).

6. Обґрунтовано наукові підходи до розроблення стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, яка враховує особливості визначення потреби в капіталі, формування власних та залучених

фінансових ресурсів і політику фінансування необоротних й оборотних активів, що дало змогу визначити послідовність та згрупувати завдання процесу управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах конкурентного середовища (с. 286-312).

7. Запропоновано концептуальні підходи до побудови схеми руху грошових потоків між суб'єктами фінансової системи у процесі формування та використання фінансових ресурсів національної економіки, що дало змогу простежити їхній кругообіг й виявити напрями взаємодій між державою, підприємствами та населенням (с. 101-104).

8. Удосконалено інституційні складові моделі перетворення неорганізованих заощаджень домогосподарств в інвестиційні ресурси фінансової системи за допомогою механізмів фінансового ринку, що дало змогу запропонувати напрями активізації організованої нагромаджувальної діяльності населення України (с. 381-383).

Теоретична і практична значущість результатів дослідження

У роботі поглиблено теоретичні засади політики формування й використання фінансових ресурсів розвитку національної економіки на основі ґрунтовного аналізу широкого спектру наукових поглядів, праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. В результаті цього дисертант, аналізуючи різні наукові позиції, сформулював власний підхід до визначення сутності таких понять, як "фінансові ресурси", "договірний фінансовий інструмент", "заощадження домогосподарств", "державний кредит". Нові підходи, вважаємо, є науково корисними та збагачують науку сучасними уявленнями щодо ролі фінансових ресурсів у розвитку національної економіки.

Загалом теоретико-методологічна частина роботи виконана автором логічно та науково професійно з внесенням відповідних уточнень в понятійний апарат

досліджуваної проблематики. Водночас сформульовані у дисертації теоретико-методичні положення використовуються у навчальному процесі у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Практичне значення роботи Я.Б. Дропи підтверджується результатами її апробації у відповідності до поданих офіційних документів. Окремі результати дослідження використовуються органами державної та місцевої влади і управління приватними підприємствами.

Повнота висвітлення основних наукових результатів дослідження в опублікованих працях

За темою дисертації у відкритому друці опубліковано 52 наукові праці загальним обсягом 230,65 д.а. (79,45 д.а. належать особисто автору), з них: одноосібна монографія та 1 монографія у співавторстві; 1 підручник та 3 навчальні посібники у співавторстві (усі з грифом МОН України); 30 статей у наукових періодичних виданнях, в тому числі: 27 – у наукових фахових виданнях України, 8 – у наукометричних виданнях та 2 – у зарубіжних; 16 праць – в інших наукових виданнях.

Автореферат відповідає вимогам і повною мірою відображає зміст роботи та ключові наукові здобутки дисертанта, написаний у науковому стилі державною мовою. Зміст автореферату та публікацій Я.Б. Дропи повною мірою відображає основні положення й висновки дисертації.

Дискусійні положення та недоліки дисертації

Оцінюючи роботу загалом позитивно, доцільно відзначити наявні в ній дискусійні положення та окремі недоліки:

1. Здобувачем було визначено предметом дослідження теоретико-методологічні основи й практичні аспекти мобілізації, розподілу та використання

фінансових ресурсів з метою "модернізації національної економіки України в умовах глобалізації". Однак, при цьому у роботі недостатньо уваги приділено проблемам формування "економіки знань" як основи успішності такої модернізації, а також значення інтеграції в межах системи "наука-інновації-виробництво" для забезпечення розвитку національної економіки.

2. Автором задекларовано як пункт новизни "одержали розвиток…концептуальні підходи до побудови схеми руху грошових потоків між суб'єктами фінансової системи у процесі формування та використання фінансових ресурсів національної економіки, що дало змогу простежити їхній кругообіг й виявити напрями взаємодій між державою, підприємствами та населенням" (с. 35-36). Водночас у відповідній схемі (с. 102) окрім ресурсів власне держави, підприємств та населення відображені також ресурси фінансово-кредитних інститутів й ресурси міжнародних фінансово-кредитних інститутів. Відтак не зовсім зрозумілою є роль останніх двох складових у запропонованій схемі, як і в цілому їх значення у реалізації політики формування ресурсів розвитку національної економіки.

3. На нашу думку, рівень обґрунтованості та достовірності одержаних автором результатів був би вищим за умови проведення дослідження впливу окреслених дисертантом у третьому розділі стратегічних рішень та заходів управління фінансовими ресурсами в Україні (с. 223-226) на динаміку макроекономічних показників із застосуванням окрім кореляційно-регресійних моделей додаткових методів математичного аналізу, що дало б змогу підтвердити зроблені у роботі висновки й пропозиції.

4. У дисертації, враховуючи специфіку теми дослідження, її об'єкт і предмет доцільно було б також поставити завдання розкрити перспективи впровадження у вітчизняну практику зарубіжного досвіду реалізації політики управління фінансовими ресурсами не лише домогосподарств (с. 31), але й держави та